

GLOBALE REGLER

**En støtte til globalisering,
frihandel og globale institusjoner**

GLOBALE REGLER

En støtte til globalisering, frihandel
og globale institusjoner

SOSIAL DIMENSJON
HANDEL
UTVIKLING
FINANSIELL STABILITET
MILJØ

Utgiver: Næringslivets Hovedorganisasjon
Internasjonal avd.
Desember 2001
Opplag: 1.500
Grafisk produksjon og trykk: GAN Grafisk AS
ISBN: 82-7511-046-7

Forord	5
Hvordan går det?	7
Barrierer for deltakelse i den globale økonomi	10
Globaliseringens fordeler	11
Globaliseringens utfordringer	11
De globale institusjoners mål og oppgaver	12
Den sosiale pilar	13
Den handelspolitiske pilar	15
Den utviklingspolitiske pilar	17
Den finansielle pilar	18
Den miljøpolitiske pilar	20

I dette dokumentet beskriver NHO noen viktige utviklingstrekk knyttet til globaliseringen. Vi støtter den globale markedsøkonomien, den frie handel og demokratiseringen av verden. NHO mener dette er fundamentale forutsetninger for å bekjempe fattigdommen. Vi ønsker å styrke de globale institusjonene vi har i dag på det handelspolitiske, sosiale, utviklingspolitiske og finansielle området. Samtidig etterlyser vi oppbyggingen av en sterkere miljøpilar på globalt plan.

Verdenssamfunnet står overfor betydelige utfordringer: Spredningen av farlige sykdommer, tilgang til rent vann, bekjempelse av miljøproblemer og klimautslipp, integreringen av utviklingslandene i verdensøkonomien, bekjempelse av internasjonal terrorisme og kriminalitet, flyktningstrømmer, fattigdomsbekjempelse, gjeldsbyrde og demokratisering av totalitære regimer.

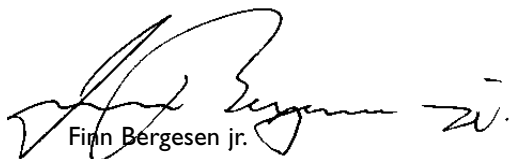
NHO har ikke som mål å finne svar på alle disse globale utfordringene i dette dokumentet. Løsningen krever en kraftfull, samordnet og langsiktig innsats med mange ulike virkemidler både på nasjonalt, regionalt og globalt nivå.

Næringslivet selv kan bidra positivt for en bedre verden på flere måter. Dels gjennom egen virksomhet og de positive ringvirkninger handel, etableringer og investeringer innebærer, dels gjennom å være en partner i myndighetenes bistandsarbeid, og dels ved å etterspørre flere og bedre globale kjøpereglere.

Dette dokumentet er konsentrert om noen av de viktigste globale institusjonene vi har i dag og som i stor grad berører næringslivets interesser. Vi trenger et WTO – Verdens handelsorganisasjon – som kan lage globale handelsregler. Vi trenger Verdensbanken, som har som visjon å avskaffe verdens fattigdom. Vi trenger IMF – Det internasjonale pengefondet – som skal bidra til å sikre best mulig stabilitet på verdens penge- og finansmarkeder. Vi trenger et ILO – Den internasjonale arbeidsorganisasjonen – som arbeider for å fastsette og sikre standarder for arbeidstakeres demokratiske og faglige rettigheter verden over.

Den forrige regjeringen igangsatte et globaliseringsprosjekt. Ulike miljøer er engasjert i utredninger. Myndighetene har opprettet et dialogforum om globale utfordringer. Det foreligger planer om en stortingsmelding om globaliseringsutfordringene. NHOs dokument er et innspill til myndighetenes arbeid på dette feltet.

Oslo, 8. januar 2002
Næringslivets Hovedorganisasjon

Finn Bergesen jr.
Adm. direktør

■ Hvordan går det?

Det blir bedre – ikke verre

Redusert fattigdom – men fortsatt stor ulikhet

- Mellom 1965 og 1998 har *verdens gjennomsnittsmenneske* nær fordoblet sin årlige **inntekt** fra 2497 dollar til 4839 dollar, justert for kjøpekraft og pengeverdi. Gjennomsnittsinntekten i *utviklingslandene* har nær blitt fordoblet i reell pengeverdi mellom 1975 og 1998, fra 1300 US dollar til 2500 US dollar (1985-verdi, kjøpekraftjustert) (UNDP-rapport 2001). Den rikeste femtedelen av verdens befolkning har økt gjennomsnittsinntekten med 75 prosent, mens den fattigste femtedelen har økt inntekten med mer enn 100 prosent. Et tjuetalls land, inkludert folkerike land i Asia, har tatt innpå de rike landene. Det har derfor skjedd en global utjevning de siste 40 årene. Særlig sterk har utjevningen vært på 90-tallet. (NUPI, Melchior, Telle & Wiig, 2000.) Det er likevel beklagelig at det fortsatt er et stort antall u-land, særlig de aller fattigste, som ikke har fått dra nytte av globaliseringen. Fortsatt lever 2,8 milliarder mennesker av mindre enn 2 dollar om dagen, ifølge Verdensbanken. Av de 1,2 milliarder mennesker som har under 1 dollar om dagen å leve av, finner vi 24 prosent i afrikanske land sør for Sahara og 44 prosent i Sør-Asia. 23 prosent bor i Øst-Asia og Stillehavsområdet. (Verdensbanken, rapport 2000/2001)
- Ifølge UNDP har verdens fattigdomsproblem minsket mer de siste 50 år enn de tidligere 500 årene sammenlagt. **Human Development Index**, som måler ulike velferdsaspekter som inntekt, utdanning og levealder, har økt i de aller fleste land, men aller mest i de fattige landene. Øst-Asia og Stillehavsregionen har gjort sterk fremgang på en rekke områder, mens Sør-Asia og Afrika sør for Sahara ligger langt bak andre regioner. Arabiske land har gjort de raskeste fremskritt, men ligger fortsatt etter.
- Antallet **ekstremt fattige** (under 1 dollar om dagen) har minsket fra ca. 1,3 milliarder til ca. 1,2 milliarder mellom 1990 og 1998. Ettersom verdens befolkning har økt raskt, er andelen ekstremt fattige minsket fra 29,3 prosent til 24,3 prosent ifølge Verdensbanken.
- **Andelen fattige kan halveres** frem til 2015 dersom man oppnår økonomisk vekst, mener Verdensbanken. Mange av verdens fattige bor i Kina og India. Derfor er utviklingen i disse landene viktig. I begge land har det skjedd en liberalisering av økonomiene de siste 20 år. Kina har hatt vekstprosenten på i gjennomsnitt mer enn 8 prosent de siste 20 årene og BNP er mer enn firedoblet. 500 millioner kinesere har kommet seg ut av den akutte fattigdommen. Men samtidig har ulikheten i Kina økt. I India har de delstatene som har vært mest reformert og liberalisert raskest redusert fattigdommen.
- **Der velstanden har økt raskest, har fattigdommen minsket mest.** I Asia var 6 av 10 asiater ekstremt fattige i 1975, i dag er tallet under 2 av 10 (OECD, 1998, Open Markets Matter). Fra 1975 til 1999 ble inntekten per capita firedoblet i Øst-Asia og Stillehavsområdet på grunn av en gjennomsnittlig økonomisk vekst på 6 prosent. I dette området bor 31 prosent av verdens befolkning. Veksten i Sør-Asia (23 prosent av befolkningen) har i samme periode vært på ca. 2 prosent, det samme som OECD-området (19 prosent av befolkningen). Kina økte med 8 prosent årlig vekst i perioden, mens India hadde 3,2 prosent vekst årlig. På 1960-tallet var Sør-Korea like fattig som Bangladesh. I dag har Sør-Korea snart

Redusert fattigdom

Totalt sett lever folk i dag lenger enn før, har bedre helse, bedre utdanning og høyere inntekt. Men fremgangen har vært svært ulik, og det er fortsatt meget store regionale forskjeller. (UNDP, rapport 2001)

En mer demokratisk verden

kommet opp på europeisk nivå og er verdens tiende største økonomi. Veksten i arabiske land og Latin-Amerika har i perioden vært på ca. 1 prosent per år, mens Afrika sør for Sahara har hatt en negativ vekst på $\div$ 1 prosent per år.

- Gjennomsnittlig **levealder** i utviklingslandene var i begynnelsen av 1900-tallet på 30 år. I 1960 var den økt til 46 år. I 1998 er den økt til 65 år. Gjennomsnittlig levealder er 78 år i OECD-landene. Avstanden i levealder mellom de industrialiserte landene og utviklingslandene har minsket siden 1960 til i dag, fra å utgjøre 60 prosent til over 80 prosent av de rikes levealder. (UNDP) Men levealderen synker nå til under 50 år i flere afrikanske land som er rammet av HIV/Aids.
- **Spebarnsdødeligheten** har sunket kraftig i utviklingslandene, fra 18 prosent i 1950 til ca. 6 prosent i 1995, ifølge UNDP. Men fortsatt er den altfor høy, bl.a. i de fattigste landene dør 20 prosent av alle barn før de har fylt 5 år.
- I 1970 led 37 prosent av befolkningen i utviklingsland av **hungersnød** – i dag utgjør andelen 18 prosent. Aldri før har det vært så mange på jorden og aldri har tilgangen på mat vært bedre. Antall mennesker som lever i hungersnød er redusert i alle verdensdelene bortsett fra i Afrika hvor antallet har økt, men som andel av Afrikas befolkning har prosenten vært relativt konstant (34-33 prosent).
- Den globale **matproduksjonen** er fordoblet de siste 50 år og tredoblet i utviklingslandene. **Prisen** på hvete, mais og ris er redusert kraftig. De globale matprisene er halvert siden 1980-tallet. Forekomsten av store sultkatastrofer er redusert i verden. Sultkatastrofer har aldri forekommet i land som er demokratiske, bare i totalitære stater.
- **Analfabetismen** minsker. På 1950-tallet var 70 prosent av utviklingslandenes befolkning analfabeter. I dag har andelen sunket til 25-30 prosent. Men fortsatt er drøye 850 millioner voksne (hvorav over 540 millioner kvinner) analfabeter i utviklingslandene. (UNDP, rapport 2001)

En mer demokratisk verden – men fortsatt langt frem

- Demokrati, allmenn stemmerett og ytringsfrihet har aldri før i historien vært så utbredt som i dag. For 100 år siden var det intet land som hadde allmenn stemmerett og kvinnene var utenfor den politiske prosessen. For 100 år siden ble en tredjedel av verdens befolkning styrt av kolonimakter.
- I løpet av de siste 10 årene har mer enn 100 utviklingsland og såkalte overgangsland avskaffet militærstyre eller ettpartistyrer og åpnet opp for politiske valg. Demokratiske reformprosesser er satt i gang og flere land respekterer menneskerettigheter nå enn tidligere. Det har vært en dramatisk økning i antall konvensjoner på menneskerettsområdet som er ratifisert de siste 10 årene. (UNDP, rapport 2001)
- Det finnes ca. 120 land med en befolkning på ca. 3,5 milliarder (60 prosent av verdens befolkning) som kan kalles demokratiske og som har et flerpartisystem med allmenn stemmerett. (Freedom House, 2001)

- Et åttitalls land med ca. 2,5 milliarder mennesker, eller ca. 40 prosent av jordens befolkning, lever i fullt ut demokratiske land med borgerlige rettigheter som sikrer rettssikkerhet, ytringsfrihet med en aktiv opposisjon. Andelen har aldri vært større. (Freedom House, 2001)
- Grunnleggende menneskerettigheter krenkes i mange land. Regimer som Afghanistan, Burma (Myanmar), Irak, Libya, Nord-Korea, Sudan, Syria og Turkmenistan er blant de verste. Det vil si land som er minst påvirket av globaliseringen og minst innrettet mot markedsøkonomi. (Freedom House, 2001)
- Kvinneundertrykkelsen er fortsatt stor i mange land. Kvinner har ingen plass i de politiske prosesser, kvinner kan ikke ta arbeid, kvinner kan ikke bestemme giftemål eller skilsmisse, kvinner mishandles og kvinner får ikke utdanning. Gjennom globaliseringen skjer kulturkontakt og utveksling av ideer hånd i hånd med handel med varer og tjenester. Kvinner kan stille krav og får innblikk i hvordan andre kvinner har det. I dag er flere kvinner på verdensbasis i arbeid enn tidligere. Studier viser at respekten for kvinners rettigheter henger nært sammen med muligheten til å skaffe seg arbeid utenfor hjemmet.
- Mellom 1987-97 var mer enn 85 prosent av krigene borgerkriger. 14 av krigene var i Afrika, 14 i Asia og 1 i Europa. 90 prosent av de døde var sivile. I Kambodsja ble 1,7 millioner mennesker drept. I Rwanda ble 800.000 drept. I tillegg til alle døde ødelegger krigene infrastruktur, økonomiske, sosiale og politiske forhold i landet og skaper i tillegg alvorlige psykologiske og sosiale traumer for enkeltmennesker. (Verdensbanken)
- Omfanget av fattigdom, sykdom, krig og konflikter i verden er uakseptabelt, ikke minst på det afrikanske kontinentet og i Sentral-Asia. Det er en hovedutfordring å bidra til økonomisk vekst, slik at det kan skje en positiv sosial, miljømessig og økonomisk utvikling også i disse områdene.

Brudd på menneskerettigheter

Kvinneundertrykkelse

Kriger og konflikter

U-landenes andel av verdens handel har økt fra ca. 20 prosent i 1970-årene til ca. 33 prosent i 2001. (WTO)

■ Barrierer for deltakelse i den globale økonomi

Deltakelsen i den globale økonomien gjelder ikke for alle land. Fortsatt er det en rekke barrierer som setter en stopper for eller vanskeliggjør at mange utviklingsland kan dra nytte av den globale økonomien.

Manglende institusjoner

- Mange land har ennå til gode å skape en markedsøkonomi med tilhørende institusjoner. Institusjoner som er nødvendige for at en markedsøkonomi skal kunne fungere, er ofte svake eller ikke på plass i mange utviklingsland. Institusjonene er nødvendige for å sikre rettsikkerhet for personer og bedrifter, et uavhengig rettsapparat, garantere privat eiendomsrett og kontraktsrett, bekjempe korrupsjonen, føre en god makroøkonomisk politikk og sørge for konkurranse i markedet.

Manglende kapital

- Mange utviklingsland mangler kapital. Det er imidlertid avgjørende at landene har et juridisk system som sikrer privat eiendomsrett, fri kontraktsrett og et uavhengig rettssystem som kan beskytte eiendom og kontrakter. Det er også avgjørende at landene har en selskapslovgivning og et aksjesystem. Er dette på plass, kan landene generere nasjonal kapital og tiltrekke seg utenlandsk kapital. Mange utviklingsland har i dag en mengde verdier som er «død kapital» fordi landene ikke har de rettslige reglene på plass. En studie (de Soto, 2000) har beregnet denne «døde» kapitalen til 9,5 billioner dollar.

Manglende teknologi

- Mange land er teknologisk ekskludert. Teknologi-gapet vil sannsynligvis øke. Mange av landene som er teknologisk akterutseilt mangler tilstrekkelige utdanningssystemer. De mangler dermed også en arbeidsstyrke med de nødvendige kvalifikasjoner som kan tiltrekke seg investeringer og dermed teknologi. FN har tatt et viktig initiativ for å øke bruken av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i utviklingslandene.

Manglende markedsadgang

- Utviklingsland møter betydelige handelshindringer både for industriprodukter og landbruksprodukter. En studie foretatt av Verdensbanken viser at de gjennomsnittlige tollsatsene er fire ganger så høye for utviklingslandene som for industrilandene. Merkostnadene, eller tapet for utviklingslandene som følge av dette, beløper seg til 7-800 milliarder dollar frem til år 2005 ifølge UNCTAD. OECD-landene bruker årlig 327 milliarder dollar på å beskytte sitt landbruk. Dette er tre ganger så mye som all offentlig utviklingshjelp eller to tredjedeler av det samlede Afrikas årlige BNP. Det kan ikke i dag sies å være frihandel mellom Nord og Sør. Gjeldslettetiltak og utviklingshjelp har liten effekt så lenge utviklingslandene ikke får bedre adgang til de rike lands markeder. I tillegg har mange u-land selv fortsatt høye handelsbarrierer. Det er for handelen mellom u-land at handelsbarrierene på global basis er høyest, og dette hindrer økonomisk integrasjon mellom u-landene som kunne fremme deres egen utvikling.

■ Globaliseringens fordeler

Land som ønsker å dra nytte av globaliseringen må arbeide for en åpen økonomi og bygge opp nasjonale institusjoner som kan støtte opp under en markedsøkonomi.

Etter NHOs syn har globaliseringen disse grunnleggende fordelene:

- Flere land trekkes med i handel og produksjon. Dette gjelder også i sterkere grad lavinntektslandene.
- Globaliseringen fremmer større politisk og økonomisk frihet i verden. Verdens mest lukkede og udemokratiske regimer er svært lite «globalisert».
- Globaliseringen kan medvirke til at land gjennomfører økonomiske, juridiske og institusjonelle reformer med sikte på å etablere en bærekraftig markedsøkonomi.
- Frihandel bidrar til økonomisk vekst, verdiskaping, reduksjon av fattigdom og bedre arbeidsbetingelser.
- Frihandel bidrar til en bedre arbeidsfordeling mellom ulike land basert på deres respektive komparative fortrinn.
- Forbrukerne vil dra fordeler av større valgfrihet med hensyn til bedre og rimeligere produkter og tjenester.
- Økte direkte investeringer bidrar med mer enn bare kapital og arbeidsplasser. Også kontakter, opplæring, teknologisk kunnskap og moderne styrings- og ledelsesprinsipper kan bidra på en verdifull måte i vertslandet.

Direkte investeringer økte 22 ganger fra 1982 til 2000 – fra 57 milliarder til 1271 milliarder US dollar. (UNCTAD)

■ Globaliseringens utfordringer

- Økt konkurranse og større lokaliseringfrihet for bedriftene kan føre til store strukturendringer i næringsliv og økonomi som berører både sysselsetting og omstillinger i arbeidsmarkedet i de ulike land.
- En mer økonomisk integrert verden med friere kapitalbevegelser, kan lede til at finansielle og økonomiske kriser i ett land forplanter seg til andre land.
- Økt handel over landegrensene vil isolert sett øke transporten og dermed miljøbelastningene.
- En globaliseringsprosess som ikke inkluderer de fattigste landene vil kunne forsterke ulikhetene mellom de rikeste og de aller fattigste landene. En åpnere handel og utviklingshjelp kan gi de fattigste landene økte muligheter, men landenes egen evne og vilje til økonomisk utvikling er avgjørende.

■ De globale institusjoners mål og oppgaver

Den organiserte protesten mot globaliseringen som startet for alvor i forbindelse med WTOs ministerkonferanse i Seattle i desember 1999, har etter hvert blitt et kjent mønster i forbindelse med internasjonale toppmøter i regi av Verdensbanken, IMF, EU eller G-8. Protestbevegelsen bruker selv globaliseringens mest kjente teknologi for å organisere seg: internett.

NHO deler ikke denne grunnleggende kritikken som representanter fra protestbevegelsen reiser. NHOs utgangspunkt er at vi trenger dagens internasjonale institusjoner. Institusjonene er opprettet av regjeringene i demokratiske land. Selv om alle land ikke er demokratier etter vestlig standarder, er det viktig at også ikke-demokratiske land deltar i globale institusjoner. Institusjonene er medlemsstyrt og et stat til stat samarbeid. Men institusjonene kan forbedres for å møte dagens og morgendagens utfordringer ved å legge større vekt på åpenhet og dialog med det sivile samfunn. Hovedtyngden av dialogene må imidlertid finne sted nasjonalt i forhold til nasjonale ansvarlige myndigheter.

Det bør være en arbeidsdeling mellom de ulike globale institusjonene. Når man skal lage globale kjøregler for handel eller fremme arbeidstakers grunnleggende rettigheter, hører den første oppgaven med til WTOs mandat og kompetanse, mens ILOs mandat og kompetanse er knyttet til den sosiale dimensjon av den globale agenda sammen med bl.a. Verdens Helseorganisasjon og andre FN-organer. Det er viktig at oppgaver som faller utenfor institusjonens mandat eller kompetanse ikke pålegges institusjonen, fordi det kan gi en sammenblanding av roller og ineffektive løsninger. Derimot bør det bli et tettere samarbeid mellom de globale institusjonene idet mange saksforhold er knyttet sammen. Det fordrer også at den nasjonale koordineringen mellom ulike departementers internasjonale engasjementer bedres.

Global integrasjon betyr at internasjonalt samarbeid blir viktigere enn før på de fleste politikkområder. Det har de siste årene skjedd en rivende utvikling i internasjonalt samarbeid for å møte de globale utfordringene:

- En rekke internasjonale miljøavtaler er etablert.
- Tiltak mot skatteparadiser og hvitvasking av penger er utviklet.
- I finansmarkedene arbeider flere organisasjoner med tiltak for å redusere risikoen knyttet til kortsiktige kapitalbevegelser.
- Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet har endret sin politikk med mer vekt på fattigdomsreduksjon.
- Nye tiltak for gjeldslettelse for fattige land er iverksatt.
- Internasjonale regler for patenter og teknologibeskyttelse er etablert.
- Samarbeid om helse- og miljøregler for internasjonal handel er styrket.
- Bedriftene har på eget initiativ erkjent – og iverksatt CSR-tiltak. (Samfunnsansvar)

Det er i de siste årene skjedd en nyorientering i politikken på flere felter. I forhold til den politikk som rådet tidlig på 90-tallet, er det lagt sterkere vekt på fattigdomsreduksjon, finansiell regulering og betydningen av institusjoner for økonomisk utvikling.

Tiltakene nevnt ovenfor er iverksatt av en rekke internasjonale organisasjoner som WTO, OECD, IMF, Verdensbanken og andre.

Institusjonene må være:

- Legitime og ansvarlige
- Effektive og resultatorienterte
- Åpne og sikre deltakelse
- Ikke i innbyrdes motsetning
  - koordinering er viktig

Ingen global organisasjon kan alene løse alle utfordringene knyttet til globaliseringen.

Det er paradoksalt at de organisasjoner som arbeider for å møte globaliseringens utfordringer, er blitt de fremste skyteskiver for kritikken mot globalisering. Det er først og fremst gjennom disse institusjonene at et «svar på globaliseringen» kan uformes.

■ Den sosiale pilar

ILO (International Labour Organisation)

FNs vaktbikkje i arbeidslivet

Den internasjonale arbeidsorganisasjonen har som hovedoppgave å fremme sosial rettferdighet, menneskerettigheter og grunnleggende arbeidstakerrettigheter blant sine medlemmer. Det er et trepartssamarbeid mellom regjeringer, fagbevegelse og arbeidsgivere som i fellesskap utarbeider bindende konvensjoner eller anbefalinger. Ved utgangen av 2000 hadde ILO vedtatt 183 konvensjoner og 191 anbefalinger. Konvensjonene skal tilpasses lovverket i de enkelte medlemsland. Norge har ratifisert 105 av konvensjonene.

ILOs 8 kjernekonvensjoner:

(Grunnleggende arbeidsstandarder – Core labour standards)

1. Forbud mot tvangsarbeid
2. Retten til organisering for arbeidere og arbeidsgivere
3. Retten til kollektive, frie forhandlinger
4. Likestilling. Lik lønn for kvinner og menn for arbeid av lik verdi
5. Forbud mot tvangsarbeid. Forbud mot straff av politiske ytringer og for deltakelse i streiker
6. Forbud mot diskriminering i arbeidslivet på grunn av rase, farge, kjønn, religion, politisk oppfatning eller sosialt opphav
7. Mot barnarbeid. Minimumsalder for sysselsetting (14/15 år). Ingen i arbeid før endt grunntdanning
8. Forbud mot de verste former for barnarbeid

Medlemslandene plikter å rapportere årlig om oppfyllelsen av kjernekonvensjonene, uansett om de er ratifisert eller ikke. ILOs styre eller medlemsland kan klage på medlemmer som ikke følger opp sine ratifikasjoner. Under-søkelseskommissjoner kan nedsettes.

Sentrale utfordringer:

- Manglende etterlevelse av konvensjonene
- 250 millioner barn i arbeid – i Afrika er nesten halvparten av barn mellom 5 og 14 år i arbeid
- 1,1 millioner mennesker dør på arbeidsplassen årlig
- 160 millioner mennesker er arbeidsløse. Sikre mennesker en jobb og et anstendig arbeid (decent work)

Etablert i 1919

175 medlemsland

Budsjett: 2,5 milliarder kroner
(2001)

Sekretariat: 2500 ansatte

Hovedsete i Geneve og 40 regionale
kontorer

«Det viktigste for ILO i dag er å skaffe kvinner og menn arbeid, under verdige forhold som frihet, likhet og sikkerhet på arbeidsplassen» (Juan Somavia, generaldirektør i ILO)

NHO mener:

- **ILO er det kompetente organet som skal fastsette standarder for og arbeide med å øke respekten for de grunnleggende arbeidsstandarder.**
- **ILO bør forsterke sin innsats for å bedre etterlevelsen av de grunnleggende ILO-konvensjoner. Overvåkningsmekanismen og oppfølgingsprosedyrene kan forbedres.**
- **ILOs arbeidsgruppe om den sosiale dimensjonen av globaliseringen bør få en styrket rolle.**
- **Faglig og teknisk assistanse til utviklingslandene bør økes.**
- **ILO bør utgjøre den sentrale organisasjonen i opprettelsen av et dialogforum om grunnleggende arbeidsstandarder der regjeringer, det sivile samfunn og arbeidslivets parter kan delta sammen med andre internasjonale organisasjoner som UNCTAD, Verdensbanken, OECD og WTO.**
- **Arbeidet med private og markedsbaserte initiativ for å forbedre de grunnleggende arbeidsstandarder bør støttes og oppmuntres. Særlig viktig er arbeidet for at bedriftene skal utvikle en policy knyttet til sitt samfunnsansvar, såkalt Corporate Social Responsibility. NHO vil fortsatt spille en aktiv rolle på dette feltet. NHO støtter også fremveksten av såkalt «sosialmerking», jf SA 8000, som skal vise om en bedrift oppfyller bl.a. ILOs grunnleggende konvensjoner i sin produksjonsprosess og bedriftsadferd. En viktig utfordring er knyttet til verifikasjon og sertifisering av slike private merker.**
- **OECDs nye retningslinjer for multinasjonale selskaper støttes. NHO var aktivt med i utarbeidelsen av disse retningslinjene.**

■ Den handelspolitiske pilar

WTO (World Trade Organisation)

Lager globale handelsregler

WTO er en internasjonal organisasjon som lager handelsregler mellom nasjoner. Regelverket er nedfelt i WTO-avtalen. Regelverket inneholder mange ulike underliggende avtaler som dekker handel med industrivarer, landbruksvarer og tjenester. I tillegg er det en avtale som dekker beskyttelse av immaterielle rettigheter.

Hovedhensikten med WTO er å lage regler som gjør at handelen mellom land går så fritt som mulig så lenge de ikke har uønskede virkninger. Kjernen i WTOs arbeid er derfor **gradvis å redusere** handelsbarrierer samt lage et regelverk som sikrer innsyn, åpenhet og forutsigbarhet. Forutsigbarheten oppnås gjennom såkalt binding av et lands forpliktelser. WTO har også som oppgave å løse handelskonflikter som oppstår mellom medlemslandene.

WTO bygger på prinsippet om **handel uten diskriminering**. Hovedprinsippet er at et land ikke skal diskriminere mellom sine handelspartnere. Alle skal være sikret bestevilkårsbehandling (Most-Favoured-Nation, MFN). Unntaket er regionale frihandelsavtaler. Det andre hovedprinsippet er å behandle importerte og lokalt produserte varer likt når de importerte varene har passert grensen og ankommer det nasjonale markedet (såkalt nasjonal behandling, National Treatment).

WTOs funksjoner:

- Administrere WTOs avtaleverk
- Forum for forhandlinger om handel
- Tvisteløsning
- Overvåking av nasjonal handelspolitikk
- Teknisk assistanse og skolering overfor utviklingsland
- Samarbeid med andre internasjonale organisasjoner

Sentrale utfordringer:

- Ny forhandlingsrunde i WTO
- Bedre markedsadgang for utviklingsland
- Forbedring av eksisterende regelverk
- Eventuelle nye regler på nye områder (investeringer, konkurransepolitikk)
- Sikre åpenhet og dialog med det sivile samfunn

WTO har ikke presset utviklingslandene til liberalisering over natten. En del u-land som har vært med i WTO i flere tiår, har ifølge WTO-avtalen rett til å ha tollsatser på over 50 prosent. På en del områder er problemet i WTO neppe at det går for fort, men for sakte. Afrikas problem er neppe «for mye globalisering», snarere kan det argumenteres for at disse landene har for lite handel og mottar for lite investeringer. Som utviklingen i Asia har vist, kan global integrasjon være et viktig redskap for å skape utvikling.

Etablert i 1995

Skapt som et resultat av GATT-forhandlingene som pågikk i perioden 1986–94 (Uruguay-runden) (GATT har eksistert siden 1948)

143 medlemsland (pr. desember 2001). Hvert land har en stemme. Avgjørelser tas med konsensus

Budsjett: 675 millioner kroner (2000)

Sekretariat: 500 ansatte i Geneve

NHO mener:

- En friere verdenshandel er en kraftig stimulans for økonomisk utvikling, velstand og fattigdomsbekjempelse for mange utviklingsland.
- En ny og bred handelsrunde vil gi gevinster for alle WTOs medlemsland, ikke minst utviklingslandene. Økt markedsadgang for u-land i de rike landene, så vel som liberalisering av handelen mellom u-land innbyrdes, er viktig i en ny forhandlingsrunde. WTOs ministererklæring fra Doha, Qatar, var et viktig gjennombrudd for en utviklingsorientert agenda.
- WTO vil, med Kina som medlem og etter hvert også Russland, bli en virkelig global organisasjon som omfatter 98 prosent av verdens handel. WTOs prinsipp om ikke-diskriminerende handel er grunnleggende.
- WTO kan skape muligheter for utviklingslandene, men hvert land må selv utnytte det rammeverk WTO gir.
- WTO bør øke sin faglige og tekniske assistanse til utviklingslandene og det bør etableres en fast ordning som er integrert i WTOs ordinære budsjett.
- Globaliseringen tilsier at WTO bør både utvikles i dybden – reduserte handelsbarrierer og justerte regler – og i bredden – nye regler på viktige områder som handelsforenkling, investeringer og konkurransepolitikk. WTO bør ikke trekke inn spørsmålet om grunnleggende arbeidsstandarder i sin forhandlingsagenda. Dette spørsmålet er primært et ansvar for ILO.
- Dialogen med det sivile samfunn kan forbedres ytterligere, men WTO bør bevares som et stat til stat samarbeid mellom regjeringer. WTO bør arrangere regelmessige symposier og bidra med rask og direkte informasjon til interesserte parter. Den viktigste kontakten mellom interesseorganisasjoner (NGOer – non-governmental organisations) om WTO og handelspolitikk må imidlertid foregå med de nasjonale myndigheter. Det samme gjelder i forholdet til de nasjonale parlamenter.
- WTO er, til tross for sitt store virkeområde, en liten organisasjon med bare et hundretalls fagansatte. NHO mener derfor at WTO bør styrkes som organisasjon, gjennom flere ansatte og et større budsjett, for å møte sine oppgaver.

■ Den utviklingspolitiske pilar

Verdensbanken (World Bank) Fattigdomsbekjempelse

Verdensbanken har i flere tiår spilt en viktig rolle ved å yte lån til fattige land. Bankens rolle er de senere år forandret ved at private lån til u-land er blitt mange ganger større enn Verdensbankens bidrag. Verdensbanken har svart på utfordringen ved å legge om sin politikk i retning av en sterkere fattigdomsorientering, og med et bredere politisk fokus inkludert menneskerettigheter, styringsproblemer og miljø. Banken møter kritikk fra ulike hold; mens noen hevder at private markeder kan ta over mye av bankens rolle og at dens politiske fokus er blitt for bredt og utflytende, mener andre at banken bør gå enda lengre i den retning som er påbegynt.

Utfordringer:

- Gjennomføre gode nok prosjekter i utviklingslandene.
- Gjennomføre gjeldslette-programmet under IDA – for de fattigste landene (HIPC – Heavily Indebted Poor Countries). 14 land har fått gjeldslette for 123 milliarder kroner, herav 35 milliarder fra IDA og resten fra kreditorlandene. Full gjennomføring for alle aktuelle land krever gjeldslette for de resterende 32 land på 440 milliarder kroner.

NHO mener:

- **Verdensbanken er en viktig og avgjørende institusjon som bør støttes.**
- **Programmet for gjeldslette støttes. Det er viktig at gjeldslette fører til at de aktuelle landene kan få til en positiv utvikling. Derfor må gjeldslette betinges av reformer.**

Etablert i 1944

183 medlemsland

Sekretariat: 10600 ansatte i Washington DC og 100 landkontorer

Utlån: 140 milliarder kroner årlig til over 100 utviklingsland

Fem tilknyttede institusjoner utgjør til sammen Verdensbank-gruppen

IBRD – International Bank of Reconstruction and Development – gir lån og yter utviklingsassistanse til middelinntektsland og kredittverdige fattige land.

IDA – International Development Association – gir rentefrie langsiktige (35-40 år) lån for å bedre livskvalitet for de fattigste landene. 79 land med 2,3 milliarder mennesker kan få lån fra IDA i dag.

IFC – International Finance Corporation – gir lån og egenkapital til privat sektors investeringer i utviklingsland.

MIGA – Multilateral Investment Guarantee Fund – gir investeringsgarantier mot ikke-kommersiell risiko ved investeringer i utviklingsland.

ICSID – International Centre for Settlement of Investment Disputes – bidrar til å løse tvister mellom stater og private investorer.

Verdensbankens visjon: «Our dream is a world free of poverty»

Etablert i 1946
183 medlemsland
Stemmevekt etter økonomisk styrke
Sekretariat: 2600 ansatte i Washington DC
Norge er representert i IMF ved sentralbanksjefen

■ Den finansielle pilar

IMF (International Monetary Fund)

Fremmer stabilitet på penge- og finansmarkedene

Det internasjonale valutafondet, eller Pengefondet som det også blir kalt, ble opprettet etter andre verdenskrig for å unngå en gjentakelse av de mange finanskriser på 1930-tallet. IMF skulle arbeide for økt finansiell stabilitet og fremme internasjonal handel og økonomisk vekst.

IMF arbeider med

- Overvåkning av medlemslandenes pengepolitikk, økonomi og finanser (rapporter og konsultasjoner) og rådgivning og veiledning om utformingen av den økonomiske politikken.
- Utlån til land med betalingsproblemer.
- Faglig og teknisk assistanse vedrørende pengepolitikk, makroøkonomisk politikk, skattepolitikk o.a.

Utfordringer:

- Skape en global finansiell arkitektur som gir valutastabilitet
- Hjelp krise rammede land over i sunne økonomiske baner
- Gi gode nok råd til enkeltland i kriser

På 90-tallet har IMF gitt store lån til bl.a. Mexico, Thailand, Sør-Korea, Indonesia, Russland og Brasil. I det siste har både Argentina og Tyrkia fått store lån. Ordinære industriland har ikke mottatt lån siden 70-tallet.

Med internasjonale valuta- og kapitalbevegelser på mange trillioner NOK hver dag, er behovet for internasjonal samordning på finansområdet blitt mye større. Asia-krisen, i tillegg til andre finanskriser i enkeltland og finansbedrifter, har ført til et sterkere fokus på regulering av finansmarkedene. I tillegg til Det internasjonale pengefondet, spiller flere andre organisasjoner – og flere av dem nye – en viktig rolle.

- Basel-komiteen har nylig fremmet forslag om nye kapitaldekningskrav til bankene, som skal ta bedre hensyn til bankenes risiko.
- Andre standarder for finansiell regulering er fremmet gjennom Basel-komiteen så vel som FSF (Financial Stability Forum) og andre organisasjoner.
- Tiltak overfor henholdsvis offshore-finans og hvitvasking av penger er initiert av FSF og FATS (Financial Action Task Force on Money Laundering). OECDs tiltak mot skattekonkurranse, skatteparadis og korrupsjon har også implikasjoner for det internasjonale finanssystemet.

NHO mener:

- **Verden trenger en institusjon som IMF. Den fyller en viktig funksjon med å bidra til valutastabilitet. Den gir verdifull teknisk assistanse, og hjelper land med lån og råd i akutt økonomisk betalingskrise. NHO mener at i hovedsak er globaliseringen og integrasjonen av internasjonale finansmarkeder positiv. Men det er behov for at den globale finansielle arkitektur styrkes ved hjelp av positive tiltak.**
- **En skatt på valutatransaksjoner er urealistisk å gjennomføre og vil heller ikke hindre valutaustabilitet. Finanskriser i land kan skyldes mange forhold, ikke minst fundamentale økonomiske underliggende forhold i de enkelte land selv og svakt utbygd regelverk knyttet til finanssektoren. Det grunnleggende forholdet ved kriser er ofte tillitssvikt i økonomien.**
- **Det er viktig å styrke IMF's rolle slik at alvorlige kriser som kan skape store forstyrrelser i verdensøkonomien eller at finanskriser spres forhindres eller dempes på forhånd.**
- **For å gjøre et lands valutakursregime robust er større åpenhet om den økonomiske utvikling viktig med bedre statistikk, informasjon og bruk av anerkjente standarder for regnskapsføring og konkursbehandling.**
  - **Den finansielle sektor må styrkes med bedre regulering og tilsyn av banker og andre finansinstitusjoner. Liberaliseringen av kapitalbevegelsene må skje i riktig rekkefølge, først de langsiktige kapitalbevegelsene (direkte investeringer), dernest de kortsiktige (porteføljeinvesteringer, banklån, bankinnskudd).**
  - **De land IMF har gitt råd til viser at det ikke alltid er lett å basere seg på samme medisin for alle land (one-size fits all). Utvikling av en markedsøkonomi må ta hensyn til de enkelte lands historiske utgangspunkt og tradisjoner.**
  - **NHO støtter utviklingen i retning av et mer stabilt finanssystem. Det må arbeides videre med disse tiltakene, og det finnes utfordringer som ikke er løst. Det bør drøftes hvordan tiltakene kan utformes i fora som har bredest mulig deltakelse. Enkelte av de viktigste standardene er for eksempel vedtatt i fora der Norge ikke er medlem, og der u-land er fraværende.**

■ Den miljøpolitiske pilar

I WTO-avtalene har landene rett til selv å fastsette hvilket nivå man ønsker mht. nasjonale standarder for helse, miljø og sikkerhet når det gjelder handel med varer og tjenester. I en verden med stadig krav til regulering av miljø og helse, er internasjonalt samarbeid viktig for å unngå at enkeltland bruker miljøhensyn for handelspolitiske formål. U-landene er med rette bekymret for dette.

WTO er imidlertid et uegnet redskap for å løse de bredere miljøproblemer verden står overfor, fordi handelsregler er svært lite effektive i å løse slike utfordringer. Den mest effektive måten å løse miljøproblemer på er gjennom målrettede tiltak i form av internasjonale miljøavtaler. Etter hvert er det blitt mange slike avtaler. Det finnes i dag minst 500 miljøavtaler ifølge FNs Miljøprogram (UNEP). 323 av disse er regionale avtaler. Nær 60 prosent av avtalene, eller over 300 avtaler, er kommet til etter 1972. Viktige miljøavtaler er for eksempel knyttet til konvensjonen om biologisk mangfold, Kyotokonvensjonen om klima, Baselkonvensjonen om transport av farlig gods, Wienkonvensjonen om beskyttelse av ozon-laget og en rekke konvensjoner på kjemikalieområdet. Disse konvensjonene er forhandlet separat og har de såkalte partsmøtene som det øverste organet.

I regi av FNs miljøprogram, UNEP, ble en mellomstatlig forhandlingsprosess for å styrke den globale koordinering og styring av miljøutfordringene startet opp våren 2001. (International Environmental Governance.) Det skal legges frem et forslag om dette til neste møte blant miljøvernministrene i februar 2002. (Global Ministerial Environment Forum.) Siktemålet er å gi noen anbefalinger til FNs toppmøte om bærekraftig utvikling i Johannesburg høsten 2002. (Rio+10 – World)

Dagens system på miljøområdet er preget av følgende trekk:

- UNEP er svakt og har lite ressurser. FN-organet har bare status som et hjelpeprogram. Kun 56 medlemmer deltar med finansiering. Sekretariatet har 3-400 ansatte og et budsjett på 120 millioner dollar over 2 år. 16 land bidrar med 90 prosent av finansieringen. Styret består av utvalgte miljøvernministre.
- Det er et svært fragmentert bilde av ulike internasjonale miljøavtaler som hver har sine egne styringsstrukturer, sekretariater, rådgivende organer, finansielle mekanismer, møter og arbeidsprogrammer. Dette er svært ressurskrevende i form av tidsbruk på reiser, møter og forhandlinger.
- Det er mangelfull koordinering mellom beslektede internasjonale miljøavtaler.
- Man har liten kapasitet til å se på håndhevelsen av miljøavtalene.

I dag finnes det over 500 internasjonale miljøavtaler.

Hovedbildet preges av fragmentering, mangelfull koordinering og ingen overordnet styring.

NHO mener:

- **Dagens globale system på miljøområdet er lite rasjonelt og effektivt.**
- **UNEP bør styrkes både institusjonelt og finansielt. Flere land bør med i UNEPs arbeid.**
- **Norges bidrag til UNEP på dagens 15 millioner kroner er lite og bør styrkes vesentlig.**
- **Norge bør være åpen til at UNEP på sikt kan utvikles i retning av en global miljøorganisasjon. En World Environmental Organisation bør være en organisasjon som har miljøkompetanse og være et forum for verdens miljøvernministre. Det bør vurderes om kjernekonvensjoner på miljøområdet kan legges inn under en global miljøorganisasjon.**
- **Beslektede miljøavtaler bør kobles sammen (clustering) med sikte på å etablere felles prosedyrer, felles møter og felles arbeidsprogrammer, bl.a. med sikte på økt synergi på forskningssiden. Dette kan for eksempel være konvensjoner som er knyttet til biologisk mangfold, til beskyttelse av atmosfæren, til kjemikalieområdet eller til beskyttelse av havressurser.**
- **Næringslivet selv kan også bidra positivt for en bærekraftig utvikling gjennom å satse på tiltak i markedet de opererer i eller å påvirke måten markedet fungerer på. Bedriftene kan bidra på følgende måter:**
  - **Satse på innovasjon som kan gi kvalitativt bedre produkter og tjenester.**
  - **Legge vekt på miljøeffektive løsninger som reduserer forurensninger.**
  - **Gå i dialog og partnerskap med «stakeholders» som myndigheter og det sivile samfunn.**
  - **Gi forbrukeren et informativt valg om de mest miljøvennlige produkter og løsninger.**
  - **Påvirke bedriftenes rammebetingelser som fremmer bærekraftige løsninger (bort med skadelige subsidier, bekjemp korrupsjonen og forhindre monopoldannelser).**
  - **Miljøet må ha en pris i markedet slik at ikke prissignalene gir gal ressursutnyttelse eller sløsing. Det må finnes virkemidler som fremmer en utvikling hvor bedriftene kontinuerlig må bestrebe seg på miljøforbedringer.**

UNEP må utvikles til en global miljøorganisasjon.

■ NOTATER

■ NOTATER

